

PERSONAJELE

**ȘTEFAN GHEORGHE-VODĂ SAU
VOI FACE DOAMNEI TELE
CE AI FĂCUT TU JUPÎNESEI MELE**

DRAMĂ HISTORICĂ ÎN CINCI ACTE

PERSOANELE

- ȘTEFAN GHEORGHE, domn al Moldovii
 VASILE LUPU, domn al Moldovii
 MATEI BASARAB, domn al Țării Românești
 GHINEA ȚUCALA } miniștri venetici ai lui Matei Basarab
 VARZARUL }
 DIICU, spătarul lui Matei
 SPĂTARUL CIOGOLEA }
 ȘTEFAN SERDARUL } conspiratori
 UN ASTROLOG
 UN NEBUN
 TIMUȘ, capul cazacilor, ginerele lui Vasile Lupu
 TOMA VORNICUL }
 IORDACHE VISTIERU } Cantacozini fugiți din Țara Românească
 PAHARNICUL ȘTEFAN, nepotul lui Vasile Lupu
 ȘTEFANUȚĂ, băiat mic al lui Vasile Lupu
 EGUMENUL IOSAF
 FRATELE LUI CIOGOLEA
 UN PAHARNIC DOMNESC
 UN CĂMĂRAȘ
 UN DIACON
 HĂVEȘESCU, spătarul lui Ștefan Gheorghe
 CĂPITAN ANDRICU
 Curieri
 Oameni din popor
 Soli
 A. COSTIN, vâtaful domnului Vasile Lupu
 DOAMNA LUI VASILE LUPU
 SAFTA, femeia lui Ștefan Gheorghe
 ȘERBA doamnei lui Vasile Lupu
 MUMA BĂTRÎNĂ a lui Ștefan Gheorghe

ACTUL I :

SCENA I

(O grădină la casa lui Ștefan Gheorghe.)

ȘTEFAN GHEORGHE, SPĂTARUL CIOGOLEA. SERDARUL ȘTEFAN

ȘTEFAN GHEORGHE

Aici e locul sigur, aici puteți a-mi zice
Acest mister voi mie...

SPĂTARUL CIOGOLEA

Să-I spunem dar aice.

Ascultă, logofete, dar fii nepăsător,
Căci știrea este aspră...

ȘTEFAN GHEORGHE

Mă faci să mă-nfior !

Doar nu-mi veți spune mie că Safta mea frumoasă
Mă-nșală ! Căci ea mie îmi este credincioasă...
Intîia mea femeie murise de curînd
Cînd intîlnii pe cale, în car, la Iași mergînd,
O văduvă ; stea dulce, ce-n noapte îți zîmbește,
Un vis de tinerețe ce sufletu-ți răpește.
Rănit de frumusețe-i, eu dulce i-am vorbit.
Ca fragul de cîmpie, la față-a rumenit ;
S-a supărat, și două plăcute lăcrimele
Curau pe alba-i față din gene bălăiele.
Eram nebun... în dorul ce inima-mi răpea
Eu mă arunc în caru-i, o duc la casa mea
Și mă cunun cu dînsa... D-atunci ea mă iubește
Și numai pentru mine ea simte, ea trăiește.

Vezi dar că numai știrea că ea m-ar amăgi,
Mi-ar face viața tristă ; și asta nu va fi !
Nu poate ca să fie ! Căci dacă îmi veți spune
Că luna dupe ceruri s-a prefăcut tăciune,
Și stelele cenușă, eu poci să bănuiesc ;
Da' să mă-nșele Safta, nu ! nu mă îndoiesc !...

SPĂTARUL CIOGOLEA

Acesta este lucrul... muierea te-amăgește ;
Iar dragul său e Lupul Vasile ce domnește...
Aici ei au să vie : așteaptă ! vei vedea !

ȘTEFAN GHEORGHE

Tu ești nebun, spătare, îți jur pe viața mea !
Ori ai băut la cină ?...

(Către serdarul Ștefan.)

Și tu o crezi, serdare ?

SERDARUL ȘTEFAN

O zic, căci am văzut-o în brațe-i... cu mirare !

ȘTEFAN GHEORGHE

Atunci și unul și-altul nebuni sau avinați
Sunteți ! Sau că vă place ca să mă turburați !
Oricum, a voastră știre pe fruntea mea învie
A îngrijirii umbră... de ce mi-ați spus voi mie ?
Căci orice dor în lume își are început,
Vai ! din minutul numai când este cunoscut !
Vă mulțumesc de știre ; dar zic eu totdodată :
De astăzi gura voastră să fie blestemată !

SPĂTARUL CIOGOLEA

Auzi în depărtare un fremet ? Este ea... !

ȘTEFAN GHEORGHE

Nu este de mirare a fi nevasta mea :

Ea vine des p-aice...

*Cei dinainte (ascunși după niște tufe), SAFTA (inaintind
în umbră)*

SAFTA

Frumoasă, dulce noapte !
Natura încă vine cu fragedile-i șoapte
S-adaoge ast fermec ce omul a numit
Iubire !... Întîrzie mărețul meu iubit !
Stăpînul meu și-al țării... Ah ! trebile nu-l lasă
Să zboare cînd dorește, aici în astă casă.
Mi-a zis că o să vie... s-aștept ! Bărbatul meu
Acuma e la curte ; nu poci să-l sufer eu !...
Și cei doi oameni aspri, spătarul și serdarul
Ce mă-mpresor cu dorul...

ȘTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

Vai ! am să beau paharul
Cel cu amărăciune !...

ȘTEFAN SERDARUL

(la o parte)

Pe noi ea a numit !...

SAFTA

Nu poci să-l văz cu ochii !... Dar dulcele-mi iubit
S-apropie ? .. acolo, s-aude o mișcare
De pasuri !... O, ferice și dulce dezmerdare !

Cei dinainte, domnul VASILE LUPU.

SAFTA

(ieșindu-i înainte)

Măria ta ești ! Vino ! căci te aștept cu dor.
Ce-nflăcărează cerbul spre apa de izvor !
Vai ! sunt nefericită cînd nu te văz o dată
Pe fiecare seară ce vine-nconjurată
De tinere dorințe, de aiurări d-amor ;
Cînd tu lipsești, eu sufer ; îmi pare cum că mor.
Știi tu, o, crude doamne ! bărbatul bănuiește
Că nu-l iubesc, și pacea din casa mea lipsește !
Cu drept el se minie căci din acel minut
Ce mi-ai zîmbit tu dulce, pe el nu mai sărut.

Îl văz cu neplăcerea ce viața mea apasă ;
Eu însă sunt ferice, cînd ochiul tău își lasă
În ochii mei privirea !

ȘTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

O, fulgere, trăsniți !
Pe dînșii și pe mine îndată ne loviți !

DOMNUL VASILE LUPU

Eu sunt și mai ferice cînd fruntea mea umbroasă
De griji, se odihnește pe fruntea ta frumoasă.
O, sufletul meu dulce ! să strige ne-ncețat
Toți cărturarii lumii că omu-i înșelat
Cînd cată în iubire plăcerea vieții sale !
Ei nu știu ce flori dalbe răsar p-această cale :
Să poată ei să simță aceea ce simț eu,
Să fie a lor iubită, tu, dulce dor al meu,
Ei ar schimba ființa și legile gîndirii
Și-ar zice că în sinu-ți e visul omenirii,
Că-aici e scopul vieții, că-aici e Dumnezeu,
Că-aici e-nțelepciunea !... aceasta o crez eu !
Eu mă întreb adesea, ce-ar fi această lume
Cînd tu n-ai fi într-însa ? cînd aeru-al tău nume
N-ar răsufila atîta de dulce, de voios,
Cînd vîntul nu ar duce din sinu-ți sfîcios
Sufări îmbălsămite ? cînd roua ce-arde-n soare
Nu ar aduce-aminte aceste lăcrimioare
Născute-n dalbe risuri pe fața ta de crin ?
Ce-ar fi un vis de noapte, cînd chipul tău senin
Ar înceta să treacă prin vise de plăcere ?...

ȘTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

O să-i ucig !

SPĂTARUL CIOGOLEA

Să nu schimbi amara ta durere
În furie turbată ! Învață-a fi bărbat !

SAFTA

Aceste dulci cuvinte de cînd le-ai învățat ?

DOMNUL VASILE

De cînd îmi ești iubită ! Dar vino lîngă mine !...

(Ei șed pe o bancă.)

Ce iute trece timpul, cînd eu șez lîngă tine !
Vai ! noaptea e pizmașă pe fericirea mea !
Și întreiește zborul pe lina cale-a sa
Ca să ne despărțească ! Da, noaptea amoroasă
E repede ! Ea este icoana credincioasă
A vieții noastre-n lume cînd suntem fericiți !
Se ccură iute viața ! Abia acei iubiți
Au timpul să iubească, și viața încetează !
Adeseaori în viață durerile urmează
Îndată fericirii ! Vai ! mine poți a ști,
De vei mai fi în lume și dacă vei iubi ?
Căci moartea poate vine să-ți zică deodată :
Destul !

SAFTA

O, vin atuncea, vin, dulce de te-mbată
D-ast suflet ce se-ncintă din frumuseța ta !

ȘTEFAN GHEORGHE

O, inimă nebună, n-o asculta pe ea !
Oprește-a ta pornire !

SERDARUL ȘTEFAN

Ce lungă sărutare !
Dar logofătul Ștefan de suflet, zău ! e tare !

SAFTA

Aș vrea aici în lume eu singură să fiu ;
Dar singură cu tine, și nimeni altul viu !...

SPĂTARUL CIOGOLEA

E timpul să ne ducem, căci ai avut dovadă !

ȘTEFAN GHEORGHE

E timpul să-mi sparg peptul aici cu astă 'spadă !

SCENA II

(O cameră la logăfătul Ștefan Gheorghe. E dimineață.)

ȘTEFAN GHEORGHE

Ah ! pentru-ntiia oară pe viața mea durerea
Turbată, ca un fulger, își varsă toată ferea !
E crudă suferința ! De trei ori fericit
Acela ce-în viață n-a fost de om lovit !
Lovirea omenească cu mult e mai amară
Decît acea ce vine din ceruri ; o povară
Se face viața noastră din ziua ce un chin
Înseamnă neagra-i urmă pe cursul vieții lin.
D-atunci frumoase zile pot încă să lumine,
Și sărbători să verse pe noi plăceri senine,
Și lacrimile noastre să se prefacă-n flori ;
Dar au trecut pe viață ai grijelor deși nori,
Și au vărsat odată pe ea a sa minie.
Se face tristă viața ; nu mai e bucurie !
Un gînd mă ține încă : voi să-mi răzbun amar.
Deci jur să fac pe domnul să bea din ast pahar
Din care el m-adapă ! Jur dreapta răzbunare.
Mi-a vestejit femeia, și el femeie are.
Ochi pentru ochi ! Vasile, imi vei plăti tu mie
Dobînda cu căderea din tron și din domnie.
Iar tu, visat-ai oare, tu, doamnă, mîndră stea
Ce nu priveai pămîntul, că o să fii a mea ?
Că rara-ți frumusețe păstra a sa dalbie
Și dulce fermecare ca să le dea ea mie ?
El o să mă trimiță la Basarab Matei
Cu carte, în solie ; să mînc eu pruncii mei,
Că voi cerca cu domnul muntenilor, de-i place,
A răsturna pe Lupu, și-atunci știu eu ce-oî face ;
Dar ca să merg acolo e lucru cel mai greu !

(Se uită pe fereastă.)

Dar ce văz ? Domnul țării e în locașul meu !

ȘTEFAN GHEORGHE, DOMNUL V. LUPU, mai pe urmă
SAFTA

DOMNUL V. LUPU

Viu, logofete Ștefan, să-ți dau eu însumi știre
Că voi ca să am pace și bună înfrățire
Cu Basarab munteanul : viu dar eu să-ți propun
Să mergi tu sol la dînsul, că ceț ce ești mai bun
Din toți ai curții mele !

ȘTEFAN GHEORGHE

(cu bucurie)

Sunt la a ta voință
Și plin de fericire, căci am a ta credință !

DOMNUL V. LUPU

Atunci să pleci îndată ! Chiar astăzi îți voi da
Scrisori să duci la dînsul... Să dai cu mîna ta.

SAFTA

(întrînd)

Să nu-l trimiți d-acasă ; mai șază și cu mine !

ȘTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

Auzi cum se preface !...

DOMNUL V. LUPU

Zău ! că nu-mi pare bine

D-această rugăciune ! Nu poci să o-implinesc !
Într-altul n-am credință ; mai toți mă amăgesc...
E vorbă despre țară, de pace să se-ncheie...
(La o parte.)

E vorbă să am timpul să stau cu-a lui femeie !

ST. GHEORGHE

(la o parte)

E vorbă să te facem ca să te prăvălești.

DOMNUL V. LUPU

Dar n-are să-ntîrzie !

SAFTA

Să fie cum dorești !

DOMNUL V. LUPU

Așadar astă-seară să vii să-ți facem parte
De noua ta solie ! Voi-ca să-ți dau o carte.

ȘTEFAN GHEORGHE

(ieșind)

Îmi vei întoarce aceasta cu camătă de grec !

DOMN. V. LUPU, SAFTA

DOMN. V. LUPU

Aceasta e un mijloc cu tine să petrec.
Avem naștea noastră o lună și mai bine
Să ne vedem cu pace, o, draga mea, la tine.

SAFTA

O lună; dar va trece cum trece dulce vis
Ce-n fruntea dimineții pe rouă este scris.

DOMNUL V. LUPU

O lună ; dar în urmă, mai dîndu-i o solie,
Vom prelungi noi timpul de dulce drăgostie.
De doamna-mi este teamă ! Am s-o trimit la băi
Să treacă toată vara ea și copiii săi.
Dar să lăsăm aceasta și să vorbim de tine !
De dulcea-ți frumusețe ce luce pentru mine
Ca soarele în viață ! Vai ! trebuie să-ți spun !
Vin nopți cînd mi se pare că sunt de tot nebun !
Atunci gîndesc în mine, iubirea ta curată,
O, dulcea mea frumoasă, n-o să se curme-odată ?
Ști una ? Să aducem pe vechiul astrolog
Să spuie viitorul !...

SAFTA

Da ! cheamă-l, eu te rog !

(Domnul V. Lupu bate în palme, un copil din casă intră.)

DOMNUL V. LUPU

Să chemi pe astrologul, să fie-aici îndată !

(Copilul iese.)

SAFTA

Dar află de la mine din inimă curată,
O, domnul vieții mele, aceea ce-ai dorit !
Cît vei trăi în lume, de mine-i fi iubit !

DOMNUL

Aceste vorbe, dragă, sunt pline de dulceață !
Îți spun aceste lucruri căci știu că jos în viață
Femeia e ca riul ce schimbă cursul seu,
În văile ce trece, acesta-i păsul meu.

SAFTA

O, sufletul meu dulce ! femeia despre care
E vorba, face parte din partea cea mai mare.
Dar eu deosebire de celealte fac.
Plăcerea mea în lume e ție ca să plac.
Tu singur nu-mi zici oare că sunt așa frumoasă
Cum nu sunt celealte ; poci dar fi credincioasă
Cum nu sunt celealte ?... Așa-i că te-am bătut ?

DOMNUL V. LUPU

Mă plec cu fericire sub jugul tău plăcut !

Cei dinainte, ASTROLOGUL

DOMNUL V. LUPU

Bătrînule ! Tu care ți-ai născocit o lume
De stele și de gânduri și care n-are nume,
Găsit-ai pînă astăzi ce tu ai căutat ?
Și poți a-mi spune mie ce nu am învățat ?
Acea ce să fie în viitor cu mine ?

ASTROLOGUL

·Ce vrei să afli taina ursitelor ? Mai bine
·Să lași această grijă la ursitoarea ta !

De ce de bună voie vrei tu a te-ntrista?
Să aruncăm dar vălul pe o nefericire
Ce-n viitor ne-așteaptă ! Cînd ai de dînsa știre,
D-o mie de ori suferi acele mari sudori
Ce te aștept în viață ; d-o mie de ori mori
Naintea morții tale ! Necazuri ce-au să cure,
Să nu le numeri ! Nimini nu poate să le fure !

DOMNUL

Eu voi să știu, îmi spune, nu mă voi întrista,
Cît de amară fie acum vestirea ta.

ASTROLOGUL

Dar te gîndește bine, o, doamne, te gîndește !

DOMNUL

Voi ca să-mi zici, nu-mi pasă ce este, tu vorbește !

ASTROLOGUL

O răzbunare dreaptă te-așteaptă-n viitor.
Un om ca să-și răzbune, se face vînzător ;
Te surpă din domnie și ia a ta muiere.
Tu, streinat de țară, în chinuri viața-ți pieri !

DOMNUL V. LUPU

Și care e cuvîntul acestii răzbunări
Acestui om ?

SAFTA

O, doamne ! acestea sunt visări.
Ce, crezi aceste spuse ? Să plece de aici !
Eu să-ți ghicesc mai bine... Tu ai a fi fericite !...

DOMNUL V. LUPU

Te du d-aci îndată, bătrîne amețit.
Cuvintele-ți nebune pe Safta au rănit.
Mergi iute ! Peri îndată !

ASTROLOGUL

Mă duc ; dar ține minte !

DOMNUL V. LUPU

(la o parte)

Nu voi uita în viață-mi nebunele-î cuvinte.

SCENA III

(O cameră la casele domnești din Tirgovîște, la domnul Matei Basarab.)

GHINEA

(singur)

Matel se face tare ; românii se măresc,
La cei de peste Milcov acum ei iar privesc !
Idea de unire a lui Ștefan cel Mare,
A lui Mihai Viteazul, bezmetecă visare,
Coprinde mare parte în inimile lor !
Eu cată să o împedec ; streinii nu o vor ;
Și mie nu-mi priește ; gîndirea mea n-o cere,
Unirea îmi va perde din mîină-a mea putere.
Nu voi să se mărească acest român popor.
Prin dezbinare, ură, eu voi ca să-l omor.
Nu este planul nostru, streinilor, unirea,
Dar cearta ce aduce căderea și perirea.
Unirea ? Oh ! streinii vor perde-acest izvor
De bunuri ce ei află aici în calea lor.
Românii să rămîie mici, dezbinați prin certe,
Căzuți prin moliciune... rog cerul să mă ierte !...

(Își face semnul crucii.)

Dar cum o să împedec aceste încercări ?
Un ocean de sînge voi pune între țări
Și între domni, prin lupte ce poci să fac a naște ;
Matei pe domnul Lupu cu patimă urăște :
P-acest țărîm puteric voi pune planul meu...
Ștefan Gheorghită solul... nu știu de sigur eu ;
Dar pare-mi-se mie că nu e de credință
Stăpînului Vasile ; îmi e de trebuință
Trădarea ce mijăște ascunsă-n sînul seu,
Ca să se dea pe față !... Dar iată domnul meu.

Intră MATEI BASARAB

Ce face solul nostru ? E mulțumit de mine ?
Îmi place a lui față !... El cată foarte bine...

GHINEA

Plăcută față are..

DOMNUL MATEI BASARAB

D-aceasta nu vorbesc.
La fața lui plăcută puțin eu mă gîndesc ;
Ce aflu bun pe față-i e semnul de vînzare
Ce noi stăpînii lumii cătăm în fiecare.
M-am săturat de oameni cu caractere tari,
Credințe neschimbate !... Sunt seci toți, sunt amari,
Nu faci nimic cu dînșii, deși port nume mare !
Prea prețioși, ei seamănă cu diamante rare,
Mari și neprețuite, ce ochii îi răpesc,
Dar care, la nimica, pe noi nu ne șerbesc !
Prefer acele pietre mai mici, mai ne-nsemnate,
Din care faci ce-ți place... așa-i că am dreptate ?
Dar, oamenii de cinste aici nu se unesc
Tîlharii să combată ; cînd hoții se-nvoiesc
Pe cei cinstiți să surpe ! D-aceea biruiește
Tîlharii totdeauna ; tilharul trebuiește.

GHINEA

De-i despica gîndirea acestui sol trimis,
Vei întîlni o umbră ce-arată-un negru vis.
Oricum, să strîngem oaste ! căci nu e de mirare,
Sub pacea ce propune s-ascunză o trădare,
Și să coboare-n țară cu cete de cazaci
Ai generelui Timuș !... să știi ce ai să faci...

MATEI BASARAB

Gîndirea ta, o, Ghineo, înțelepciune are.
Dar mai întii, cu solul voi face încercare,
Căci fața lui îmi place ; îți seamănă leit...
Dar iată-l !... Deci cu dînsul mă lasă liniștit !

(Ștefan Gheorghe intră și Ghinea iese.)

MATEI

Vream a-ți vorbi în parte... Zău ! mi-ai plăcut tu mie,
Mă simț atras la tine de multă simpatie.
De ce nu vii la curte-mi ? Rang mare vei avea
Și cinste cuvenită, îți zic, pre viața mea !

ȘTEFAN GHEORGHE

Cu drag mi-ar fi aceasta, dar am moșii și casă
Acolo în Moldova... aceasta nu mă lasă ;
Mă tem a nu le perde ; căci domnul va gândi
Că fug, a-i face întrigi... într-alt fel aș veni.

MATEI BASARAB

Nu ai a lui credință ?

ȘTEFAN GHEORGHE

În nimenea nu crede.

Și mai puțin în sine !

MATEI BASARAB

Atunci prin cine vede ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Prin cine ? Mă ascultă, o, mare domnitor !
La tine viu cu lacrimi să-mi vărs adîncul dor.
El vede orice lucru, vai ! prin a mea soție...
El mi-a răpit, cu cinstea, a vieții bucurie.
Eu am luat solia cu scopul ca să-ți spun
Și sub a ta putere, asupra-i să-mi răzbun !
Să nu privești în mine decît un rugător
Ce-n dreapta sa minie îți cere ajutor.
Vasile are gîndul să între-aici în țară
Ca să-ți răpească tronul și să te dea afară,
Cu oastea căzăcească ; să puie-n locul tău
Pe Timuș, mare hatman, sau ginerele său.

MATEI BASARAB

Zici adevărul mie : se potrivește bine
Cu alte știri venite.. Să pui o taină-n tine.
Ascultă : cu Racoți eu lucrul am tocmit
Să răsturnăm pe Lupu... Știi tu ce am gîndit ?
Să te înalț pe tine în locul său îndată !...

ȘTEFAN GHEORGHE

Pe mine ? Ce zici, doamne ? Mărire neașteptată !...

MATEI BASARAB

Pe tine, domn Moldovii, tu ai cuvîntul meu !
Îndată lui Racoți voi scri numele teu.
Iar tu te vei întoarce la domnul tău cu pace
Și d-ale sale gînduri, tu parte îmi vei face.
Oștirea ardeleană nu va întîrzia
Să intre în Moldova odată cu a mea.

ȘTEFAN GHEORGHE

Vis dulce mi se pare această mare știre !
Nu poti vorbi nimica de multă fericire.

MATEI BASARAB

Ai vorba mea ! Deci pleacă și fă ce eu am zis,
Fii înțelept, și visul nu va mai fi un vis !

(Singur.)

Acesta este omul ce-mi trebuie... și iată !
Norocu-mi îl aduce, căci domnitorii cată
Să aibă mai mulți oameni ca feru-ndoitor,
Ce-i dai ce formă-ți place : cuțit junghietor,
Unealtă ce șerbește l-a vieții trebuință.

DOMNUL MATEI BASARAB, GHINEA

GHINEA

Se duce solul, doamne !

DOMNUL

Și ia a mea credință :
Pe preț destul de mare : iscoadă l-am făcut
Pe lîngă domnul Lupu...

GHINEA

Așadar s-a vîndut ?

DOMNUL

Da, s-a vîndut și dînsul, o, Ghineo, ca oricare
Ce naște și gîndește a fi odată mare,
Sunt ce se vînd pe aur, pe post, înrîfuriri,
La unii sau la alții, ei n-au deosebiri
De unii și de alții, mă înțelege bine,
Decît în preț, în formă, și încă-n cătățime.
Această osebire a hotărît aci
Disprețul sau cununa, la urmă a primi,
El s-a vîndut p-un sceptru : aceasta îl rădică.
Tu te-ai vîndut pe aur ? dar nu ai nici o frică,
Căci suma este mare : aceasta te-a scăpat
De hula omenirii ce poate-ai meritat.
Această hulă cade pe cela ce se vinde
Pe prețuri ne-nsemnate... Dar seara se întinde
Și însuși astă-seară eu cată să pornesc
Un sol către Racoți... Mă duc dar să-l gălesc.

GHINEA

(*singur*)

Aici e o trădare ; o știu. Ștefan dar vine
Cu noi, și prețul este un tron ? Destul de bine.
Ia să vedem acuma : sunt două întrebări ;
Ce-aș cîștiga, d-aș spune aceste noi trădări
Lui Lupu ? De n-aș spune, ar fi cîștig mai mare ?
Trei, patru saci de aur, la-ntîia întrebare.
Dar nu aș perde locul ce-mi dă cu mult mai mult ?
Deci interesul zice de domnul meu s-ascult.

SCENA IV

(*O sală la curtea domnească din Iași.*)

ȘTEFAN GHEORGHE

(*singur*)

În scurt, eu sunt aice ! Un tron pentru-o trădare ?
Zău ! este treabă bună, căci prețul este mare,
Și tronul pentru mine e mijloc să-mi răzbun
Rușinea casii mele. Ah ! lucrul e prea bun,

Să crez atit de iute că o să se-mplinească !
Aicea a să vie oștire unzurească...
Dar cînd ? Aș vrea să zboare ca gîndu-mi arzător
Ce-ntrece fericirea în repedele-i zbor.
Acum să iau o față, o vorbă, o purtare
Ce trebuie s-ascunză această cugetare !
E greu a se preface ! Cei doi Cantacozini
Pribegi din ceea țară, și de minie plini
Asupră-mi, n-au să știe de vestile sosite,
De pactul meu cu domnul ?... Sunt temeri felurite
Ce am și-ascunz în mine. Mă tem de soața mea
Să nu-mi ghicească gîndul, căci încă șez cu ea.
O s-o trimit la țară, chiar astăzi... cine știe
Ce o să fie mîne și daca n-au să vie
Îndată Racoțenii... Dar doamna a părut...
Acolo ; vine-aicea sub portul ei plăcut.
Ea e frumoasă încă, mărirea o-ncunună.
Îi voi aduce-aminte că ea e încă jună.
S-o curtesesc, ce-mi pasă ! Nu eu am început
Războiul ; e frumoasă, pre negrul Belzebut.

ȘTEFAN GHEORGHE, DOAMNA

DOAMNA

*(venind urmată de femei din casă, le face semn să se
întoarcă la ușă)*

Ah ! iată solul nostru din Țara Muntenească !
Bine-ai venit. Ce veste aduci să ne priască ?
Aduci război sau pace ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Da, pace, bucurie.

DOAMNA

Aceste toate lucruri mi le vei spune mie
În altă zi, acuma mă mulțumesc să-mi spui
De curtea Basarabă, de domn, de doamna lui,
Elena, spun că este o sîntă, cuvioasă ?
O frumusețe rară ?...

ȘTEFAN GHEORGHE

Nu însă-așa frumoasă
Ca doamna..

DOAMNA

Logofete, ești un lingușitor !
Dar spune cum ea este ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Mijlocul nălticior,
O frunte ca o undă ce nu se încrețește ;
Păr negru ce o rază ușor îl aurește,
Îi cade-n răsfățare pe gîtu-i durduliu
Mai alb decît omătul ce luce pe Ciahliu.
Cum să amint eu oare a sa frumoasă gură ?
Închipuiește-ți, doamnă, o mică picătură
De sînge ce pe brațu-i cel alb ar picura,
Cînd, dupe păsărele tu chiar ai săgeta.

DOAMNA

Cum văz, această doamnă ți-a fermecat privirea.

ȘTEFAN GHEORGHE

Tot ce-i frumos, îmi place.

DOAMNA

Cum i-ai găsit vorbirea ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Vorbirea-i este fermec.

DOAMNA

Din ce în ce mai mult,
Cum faci al ei chip, mie, îmi place să ascult.
În lanțuri dulci de ruje ea te-a legat ferice
Și poate anevoie vei mai ieși d-aice.

ȘTEFAN GHEORGHE

Aceasta nu se poate. Ceva mult mai plăcut
Coprinde al meu suflet. Un ochi ce a văzut

În soare și orbește, mai poate~a orbi,
O, preafrumoasă doamnă, în lună d-ar privi?

DOAMNA

Și-ast soare cine este ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Un soare, o lumină d-amor, de frumusețe.
Cînd îl vedem pe tronu-i lăsînd în unde crețe
Să cadă a sa buclă pe umerii de nea,
Din cuca sa domnească, i-aș da eu viața mea.

DOAMNA

Am înțeles. D-aș crede această arătare,
Nu i-aș da alt caracter decît pe cel ce-l are.
Simțire ce-n respectu-i își are al său loc..

ȘTEFAN GHEORGHE

Simțire ce se varsă dintr-un amor de foc.

DOAMNA

Nebun ești, logofete, cu astfel de cuvinte !
Uîți că vorbești cu doamna lui Lupu ! Ia aminte.
De cînd ridică robii plecatele vederi
Pe doamna lor stăpîină ?...

ȘTEFAN GHEORGHE

De cînd și la boieri
Coboară domnii țării în patul însoțirii..

DOAMNA

Nu înțeleg eu simțul ce vei să dai vorbirii !

Cei dinainte, domnul V. LUPU

DOAMNA

(la o parte)

El e nebun ! Pe mine acum mă curtenește !
Pe mine ! Ce idee în capul meu lucește ?

*(Ștefan Gheorghe va să sărute mîna doamnei. Ea își re-
trage mîna și înaintează repede și cu trufie afară.)*

ȘTEFAN GHEORGHE, V. LUPU

DOMNUL

Te-ai înturnat, Ștefane?... Dar Basarab ce face?...
Aduci tu de la dînsul dovezi de bună pace?

ȘTEFAN GHEORGHE

Eu mulțumesc azi cerul că poci să te vestesc
Că pacea toți muntenii cu tine o doresc...
Matei trimite daruri de frate către frate;
La ale tele cereri, în tot îți dă dreptate.

VASILE LUPU

El îmi trimite daruri? Nu-mi place gîndul său!
Sub daruri totdeauna s-ascunde gîndul rău.
Dar fie! Nu îmi pasă de gîndurile rele!
Nu poate să coprindă ținuturile mele,
Căci Timuș e aproape cu douăzeci de mii
Cazaci... Te du, acuma! Iar mîne voi să vii
Ca să prînzim cu toții... Ia și pe jupîneasă!
Din toate-aici la curte ea e cea mai aleasă!

(Sîngur.)

El îmi trimite daruri? Aice e ceva!
O luptă o să fie? Dar îl voi fărâma!
De luptă nu mă sperii; ba încă o doresc;
Vream numai cu solia puțin să-l aromesc,
Să poci a strînge oaste și să-l lovesc dodată!

DOMNUL, TOMA VORNICUL, IORDACHE
VISTIÉRUL-CANTACUZINI

DOMNUL

Știți? îmi trimite daruri!

TOMA VORNICUL

Spre a te adormi!
Să poată să te calce cînd nu vei mai gîndi.

DOMNUL

Așa am zis-o însumi...

IORDACHE VISTIERUL

Dar solul ce vestește ?
Văzut-a întocmire de oaste ? Ce gîndește ?

DOMNUL

Nu mi-a vorbit nimica.

TOMA VORNICUL

Zău ! doamne, nu ne place,
Ți-o spunem cu durere, ce logofătul face !
În multe fapte încă-și-n asta mai ales,
Că nu ți-e cu credință, curat am înțeles.

DOMNUL

Vă înșelați spre dînsul. El umblă cu credință ;
Să facă-a mea mărire, e singura-i dorință !
Dar de aveți spre dînsul o umbră de prepus,
Vegheați asupra-i bine, precum eu v-am mai spus !
Să aruncăm noi sortii oricum, d-o luptă nouă,
Căci luptă o să fie ! Putere vă dau vouă
Să mergeți înainte prin țară-a răscula
Sătenii pretutindenii oriunde veți călca.
Din voi doi, unul țării muntene domn să fie.

IORDACHE VISTIERUL

Noi nu gîndim, o, doamne, la noi, nici la domnie,
Ci numai pentru țară...

DOMNUL

Vă cred, boierii mei,
Că țara vă însuflă frumoasele idei ;
Dar credeți voi că-n lume acela ce iubeste
A țării fericire, la sine nu gîndește ?
Cel ce făcu eterul ferice coperit
Cu stele și lumină la sine n-a gîndit,
Făcîndu-l astfel mîndru ? Iubirea cea de sine
În armonia lumii, mă credeți, e un bine,
Cînd e astîmpărată și pusă pe cuvînt.

Dar noi n-am făcut lumea, noi suntem un pământ.
Deci nu cătați a-ntrece chiar pe dumnezeire
Prin cugetarea voastră, mai sus d-a voastră fire,
Căci alfel eu voi crede că voi vă înșelați,
Sau înșelați pe alții, cînd voi vă arătați
Aprinși de dorul țării și numai pentru țară,
Ast nume ce viclenii că un mijloc luară.
Am veche cunoștință de felul omenesc,
Și credeți, sălbiciunea-i eu n-o desprețuiesc.
D-ar fi un înger omul, ar fi anomalie,
Ar fi nefericire, sau n-ar putea să fie.
Vreți ca să fiți în lume aici trebuitori ?
Nainte d-a fi îngeri, fiți oameni muritori !

Intră NEBUNUL domnului repede. Vorbește singur

NEBUNUL

Ha ! ha ! ce este lumea ? O tristă comedie !
Sărmanul Ștefan Gheorghe, durerea lui nu știe.
Ca să încheie pace, lui Ștefan face pas
În Țara Muntenească și Lupu a rămas
Cu oaia ca să-o tunză ! Și tot e pentru fală,
Tot e pentru dreptate, tot e pentru morală !
Dar iată curtezanii aice se adun !
Să rîdem d-omenire ! Eu trec de un nebun.
Aceasta îmi dă dreptul chiar adevăru-a spune.
Un drept ce nu se iartă la cel cu-nțelepciune !

(Boierii vin și se înșiră înaintea domnului. Nebunul îi trece pe toți în revistă și îi numără.)

VASILE LUPU

Dar ce faci tu, Nebune ?

NEBUNUL

Îi număr, să nu piară
Vreunul dintre dînșii, căci ar fi rău de țară.
Oricare dintre dînșii de cîte șapte ori
Spre fericirea țării se află dregători.

DOMNUL

Eu i-am numit.

NEBUNUL

D-aceea îi număr, să nu piară.

V. LUPU

Tu meriți, o, Nebune, ca să te pui în feară!

NEBUNUL

Sub domn slab nasc iscoade, iar domni cu mari gândiri,
Cu suflet de om mare, las dupe ei martiri.

DOMNUL

(zîmbind)

Ce crezi tu de războiul ce o să-avem, Nebune?

NEBUNUL

Izbînda hotărăște d-a fost înțelepciune.
El nu-ți dă totdeauna aceea ce tu vrei.
Oriunde-i cearta, naște din ochii-unei femei.

DOMNUL

Iei cîmpii! Unde dracul vezi tu vreo muiere
În toate-aceste lucruri? Dar mintea ta îți pere.
Vom mai vorbi d-aceasta, Nebune. Ce șoptesc
De mine, știi tu oare?

NEBUNUL

Eu, doamne, nu-ndrăznesc
Să iau un loc ce mie nu iartă curtenia,
D-a face pe iscoadă; Nebunul mișelia
Urăște; de aș spune eu ceea ce tu-mi ceri,
Ce ar mai face oare aici ațiți boieri?
A noastră datorie e să te dezmerdeze,
Rîzînd de orice poate un domn să întristeze.

DOMNUL

Dar ce-ai tu cu boierii? Li pizmuiești amar.

NEBUNUL

Da, și-aceasta, doamne, de cînd eu sunt serdar.

DOMNUL

De ce ?

NEBUNUL

Un om ca mine, lovit de nebunie,
Boier, mai poci eu pune un preț pe boierie ?

SERDARUL ȘTEFAN

(Îi trage o palmă.)

De ce rănești boierii ?

NEBUNUL

Serdare, ce lovești ?
Tu ai de zestre barba cu care te fălești.
Căci Udrea dîndu-ți fata cum la un cal dă iarbă,
A-ngenucheat la vodă să-ți dea dreptul de barbă.
Ca cei dintîia treaptă.

Dar vezi, nu crește ea ?
Serdare, ai trei fire ; ești spîn ca mîna mea.
Ce crunți tu din sprîncene, Ciogolea, vel spătare ?

SPĂTARUL CIOGOLEA

Mă mir, de bună seamă, de cutezarea mare,
În față cu domnia !

NEBUNUL

Cutez, căci sunt nebun;
Dar tu de vii la curte și lași al tău zăbun
De crapă și arată grumazul ce ne zice
Că-c funie să-l strîngă n-ar fi de lipsă-aice !...
Spătare, mi-este teamă, nainte de-nserat
În furcile din față să nu fii agățat.

DOMNUL

(la o parte)

E supărat nebunul, ceva în sine are
Ce-l turbură, el știe ceva de vro trădare.
Să-l las să-l întărite mai mult acești boieri.

NEBUNUL

Ștefan ce are barbă de zestre, patru peri
Ciogolea, șerbi de casă la logofătul mare,
Eu îi pirăsc aicea la domn că fac trădare
Cu logofătul Ștefan!

DOMNUL

Nebune, ești perit?
Poți dovedi aceea ce ai descoperit?

NEBUNUL

Va dovedi-o timpul, și timpul o să vie.

DOMNUL

(la o parte)

Aceste vorbe însă îmi stric gândirea mie.
(Către Nebunul.)

Ce zici, nu crez nimica, Nebune, ai uitat
Respectul ce la curte boierilor e dat.
Trei zile de-nchisoare te-or face mai cuminte.
Iar voi, boieri, d-aceasta nu vă-aduceți aminte.
Cînd p-un nebun te superi, te superi pe ceva
Ce nu este de față.

(Către șerbi.)

Îl ia!

NEBUNUL

Măria ta,
De are un om minte, nebunul singur are.
Pe dinșii să-i închidă, în ei este trădare.

SCENA V

(Sala de intrare.)

DOAMNA

Doi oameni astă-dată să întilnesc voi eu.
Întîi pe Ștefan Gheorghe, apoi pe domnul meu.
Ștefan mă curtenește. Aceasta-i cutezare
Nebună, să ridice pe mine-a lui cătare.
Pe mine,-a lui stăpîină? Ce vorbe a grăit,
Frumoase, care încă eu nu am auzit!

Mă desfătau ; dar ce zic ? cu ce drept el le spune ?
El poate mă iubește ? În adevăr, e june,
Frumos, el are vârsta când inima, ca foc,
Din orice datorie își face un crud joc.
Să uite el respectul ce datorează mie
Și domnului la care el are datorie,
Și mie el să-mi spuie ce el a cutezat ?
Desigur, el iubește și este fermecat.
Dar lingă-acele vorbe, frumoasă aiurare
Ce suflă dulce-amorul, mi-a zis ceva îmi pare !
Ceva ce mă-ngrijește : „De când și la boieri
Coboară domnii țării în patul de plăceri“.
Să-i cer ce-a vrut a zice el cu acea vorbire.
Aice se ascunde dibaci o rea gândire :
La domnul se gândise ? Vasile m-a trădat ?
Și s-a urcat el oare la alta, în alt pat ?
Dar asta nu se poate, această dezvelire
De vorbe drăgălașe va da lui folosire ?
Și dacă ar fi astfel ! e oare neiertat
Să-mi zică mie vorbe frumoase un bărbat ?
Și de ce nu mi-ar zice ? Amorul lântuiește
Prin vorbe-ncântătoare femeia ce iubește
Ce-i drăgălaș, cum floarea iubește-a se scărda
În razele de soare, în roua dulcea-a sa.
Voi spune lui Vasile că Ștefan mă urmează
Cu dorul său sălbatec, dar el o să mă crează ?
Dar este oare bine ? Și ce am cîștigat ?
Se zice că femeia ce spune la bărbat
Pe unul ce-o urmează și care-o curtenește,
Ea cată să ascunză pe altul ce iubește.
Eu nu iubesc pe nimini, așadar să nu spun.
Dar ce văz ? Iată colo al nostru mic Nebun.

(Către Nebunul ce vine urmat de gărzi.)

Nebunule, ce este ? Te duc la închisoare ?

NEBUNUL

O, tu ce ești frumoasă și blîndă ca o floare,
Ascultă ce-ți voi zice ! Acest Vasile domn
De multă-nțelepciune va perde al său tron.
Iar eu prin nebunie voiam să-i scap domnia
Și merg la închisoare ca să-i împac minia.

DOAMNA

Dar cum se perde tronul, nu vei tu ca să-mi zici ?

NEBUNUL

S-amestecă-o femeie, e ceartă-ntre voi ici.

DOAMNA

Ce este cu femeia ? Nu te-nțeleg, Nebune !
De domn și de femeie ce ai tu mie-a spune ?

NEBUNUL

Un domn e un luceafăr ce-n aer focu-și frînge,
Dar care totodată pe lacuri se răsfrînge.

DOAMNA

Nu te-nțeleg.

NEBUNUL

Iupiter, al fulgerului domn,
Lăsa a sa domnie și cobora din tron,
Cînd îi plăcea în lume o dulce muritoare.
M-ai înțeles acuma ? Da, căci pari gînditoare.

DOAMNA

Și cine e femeia ce sînu-i a deschis ?

NEBUNUL

Seimeni ! Mă duceți ! Domnul să mă-nchideți v-a zis !
(*Seimenii îl tirăsc și îl duc.*)

DOAMNA

Vasile dar iubește ! Pe cine ? Al său nume
Să știu, acum îndată, aș da întreaga lume.
Nebunul îmi va spune. Ia seama, domnul meu,
Nu te juca cu focul, să nu mă joc și eu !
Să scoț din închisoare Nebunul, voi a-mi zice,
Mi-a zis d-o uneltire ce se urzește-aice.
Lui Lupu să fac știre ca-ndată pe Nebun
Să-l scoată din prinsoare.

Intră DOMNUL

DOAMNA

Vin, doamne ! Voi să-ți spun,
Am auzit aicea d-o nouă uneltire
Spre răsturnarea noastră. Nebunul are știre.

DOMNUL

Mi-a spus ceva și mie, pîrăște pe Ștefan
Serdarul și Ciogolea, a zis-o în divan.

DOAMNA

Și pentru astă pîră, atît de-nsemnătoare,
Ai zis că pîrșitorul să șază la-nchisoare !
De multe ori nebunii sunt mai iscoditori.
Îl cheamă, îl întreabă și de mai multe ori.

DOMNUL

Să ni-l aducă-aicea.

(Un șerb iese și dă ordine.)

DOAMNA

Eu nu crez el să zică
De lucruri despre care n-a auzit nimică.
Va fi ceva. Știi bine, cei doi boieri munteni
Ți-au spus de Ștefan Gheorghe, se cade să te temi.
Ciogolea și serdarul Ștefan țin d-a lui casă.

DOMNUL

O ne-mpăcată ură p-acești munteni apasă
Asupra lui ! Deci toate ce oaspîi mei îmi spun,
Nu crez ; nu poci a crede prea mult nici p-un nebun.

(Intră Nebunul.)

Te iert ! Dar este timpul acum să-mi spui tu mie,
De ce tu pe Ciogolea pîrăști de mișelie,
Pe el și pe serdarul Ștefan ?

NEBUNUL,

Nimica nu știu eu.

Dar lumea astfel zice, pe viul Dumnezeu.
Și cînd șoptește astfel ființa omenească,

S-asculte bine domnul și nu ca să lovească ;
Dar să oprească răul.

DOMNUL

Să cheme-ndată-aci
Pe logofătul mare Ștefan de a veni,
Ciogolea și serdarul.

UN SEIMEN

Sunt cite trei afară.

DOMNUL

Să între ! Ameteala începe-acum în țară !
Mai am o altă veste d-aceste uneltiri.
Un turc de la Brăila mi-a dat mai multe știri.

*Intră ȘTEFAN GHEORGHE, SPĂTARUL CIOGOLEA,
SERDARUL ȘTEFAN*

DOMNUL

Ce sunt aceste vorbe ce lumea răspindește,
De voi, de o răscoală ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Acela ce-ți servește
Mai cu credință ție, va fi aici pîrit.
De cei ce urăsc tronul, va fi și el urît,
Ei vor să te răstoarne ; dar nu au cutezare
Să te lovească-n față, căci tu ești încă tare.
Lovesc în logofătul, acesta-i obicei
Ce de la alții încă l-au moștenit și ei.
E vechi cum este lumea, n-auzi decît strigare,
Că domnu-i bun ca viața ; cei răi sunt ceia care
Pe domn îl înconjoară ! De sunt răzvrătitori,
Ei nu sunt în miniștri, ci printre pîritori.

DOMNUL

(cătrecelalți doi)

Dar voi, ce-aveți a zice ?

SPĂATARUL CIOGOLEA

O, doamne ! tu ești mare !
Și eu, a ta făptură, prin tine eu am stare,
Prin tine eu am cinste în lume și trăiesc,
Și nu doresc nimica decît să te șerbesc.

ȘTEFAN SERDARUL

Eu, doamne, sunt un cîine pe pragul casei tale.
Oricine l-ar atinge, mă va găsi în cale.
D-ar fi a ta voință copiii să-mi ucig,
Îți jur, că în frigare îndată îi înfig !
Voința ta, stăpîne, e și a mea voință.
În marea-ți bunătate născu a mea ființă.
N-am țară, nu am rudă, nu știu decît pe domn.
Ce d-aș putea, aș smulge pe Dumnezeu din tron
Și p-al meu domn aș pune.

SP. CIOGOLEA

Un om este în lume,
Prin fapte mari ca cerul, el și-a făcut un nume.
Puterea lui e mare, și lumea-ngenucheată,
Ca la un soare dulce pe cer, la dînsul cată.
Ast om e domnul țării, un om, vai ! am zis eu ?
Nu este om acesta : e însuși Dumnezeu.

NEBUNUL

(la o parte)

Ce tiritori fățarnici !

DOAMNA

(cătreg Nebunul)

Vei tu a-mi spune oare
Acea femeie, cine-i ?...

NEBUNUL

Frumoasă ca un soare.

DOAMNA

Dar cine este, spune ?

NEBUNUL

Dar este Safta sa.

DOAMNA

(aruncându-se pe un scaun jumătate leșinată)

Ah ! mor !

DOMNUL:

Ce are doamna ?

(Ștefan Gheorghe aleargă să-i dea ajutor.)

DOAMNA

Nimica.

ȘTEFAN GHEORGHE.

E ceva.

O ameteală ?

(Către doamna.)

Dulce lumină-a vieții mele !

Văzui umbroasa-ți geană pe ochi precum pe stele
Un nor ușor se-ntinde și trece.. te iubesc !

DOAMNA

Peri, diavole, din ochii-mi, să nu te mai zăresc !

SCENA VI

(In curtea unei biserici.)

SAFTA

(singură)

Lă rugăciunea serii viu ruga să unesc,
Să rog pentru acela pe care îl iubesc,
Vasile Lupu domnul, ce cerul să-l păstreze
Și țării lui și mie, să-l binecuvînteze.
S-aude niște vorbe, se zice că Ștefan
El însuși are parte cu alții, într-un plan,
De a surpa pe domnul ; nimic nu poți a spune :
De mine el s-ascunde...

(Văzînd pe Nebunul domnului.)

Ce faci aici, Nebune ?

NEBUNUL

Aicea sunt cu doamna ce roagă Dumnezeu,
Pe domnul ei să scape de Ștefan, soțul teu.

SAFTA

Ah ! Doamna este-acolo ?

(La o parte.)

Nu voi să mă zărească.

Eu o urăsc. Ea încă nu crez să mă iubească.

(Tare.)

De ce tu niciodată la noi nu vei să vii,
Nebune ?

NEBUNUL

Mi-este frică de doi ochi dulci și vii,
Mi-e frică să-mi perz capul.

SAFTA

(rîzînd)

Nu este de temut.

Poți tu să perzi un lucru ce tu nu ai avut ?

NEBUNUL

Aice ai dreptate, mulți trec că-au multă minte
Căci știu ca să ascunză a lor lipsă de minte.
Dar iată, vine doamna.

(Doamna apare ; dodată vede pe Safta.)

DOAMNA

Tu nu m-ai așteptat

Pe mine, jupîneasă !

(La o parte.)

Perd capul ! Să o bat.

Să îmi răzibun eu însumi, să-i smulg cu a mea mîină
Cosîtele ! Obrazu-î să-l zgîrii, sunt stăpînă,
Sunt doamnă. Cine poate pedeapsă mie-a-mi da ?

(Tare.)

Te du și roagă cerul cu lacrimi a ierta
Femeia ce bărbatul strein în pat primește.

NEBUNUL

Femeia ce bărbatul cel legitim iubește
Prea-mult, e adulteră, a zis un învățat.
Așadar nu e crimă să urci și p-altu-n pat.

SAFTA

Sunt jună, mult mai jună și poate mai frumoasă
Ca tine, și ai dreptul de mine-a fi geloasă.
Dar asta nu-ți dă dreptul când tu mă înțilnești
Să cauți totdeauna amar să mă rănești.
Sunt oare vinovată că tu începi a trece,
Că lumea te găsește o frumusețe rece ?
Sunt oare vinovată că-amorul înfocat
A încetat să ducă pe domn în al tău pat ?
Sunt oare vinovată că buza-ți nu mai are
Ale junii-arzinde și fragede nectare,
Ce-mbată și robește și-atrage un iubit
Ca soarele tot mustul din cîmpul înflorit ?

DOAMNA

Vorbești ca o femeie ce nu se mai roșește.

SAFTA

Vorbesc ca o femeie ce nu se umilește.

DOAMNA

Ai multe fumuri, dragă, întâi te socotești
Frumoasă, îți voi spune că mult te amăgești.
Cei ce ți-au zis aceasta au vrut a rîde poate.
Aști crini, aceste ruje sunt cumpărate toate.
Nici soarele, nici roua, în sîn nu le-a crescut.
E fardul, o bătrînă evraică le-a făcut.
Și părul tău ce mîndru pe capul tău îl porți,
E păr strein, e părul tăiat dupe la morți.
Ai tu bumbac la pulpe ? la pept ?.. tu poți a spune ?
La nimeni nu voi zice.

NEBUNUL

Hei, ele sunt nebune.
Eram eu singur astfel, acum suntem trei.

DOAMNA

Peri de aici îndată, rușine de femei !

SAFTA

Așa cum sunt, bărbații înnebunesc de mine !
Cînd nimeni nu se uită acum mai mult la tine.

DOAMNA

Respectul îi oprește : virtutea mea toți știu.

SAFTA

Virtoasă de nevoie ! Eu n-aș voi să fiu.
Bărbatului o spune, el va avea plăcere.
Muiere, îți aminte că și eu sunt muiere !
Lovesc cu-acele vorbe cu care ai lovit
Mîndria mea... d-aceea aici tu ai venit !

DOAMNA

Tu care-ai dat dreptate să te desprețuiască
Acela ce te ține, rușine femeiască !
Știi tu ce e mîndria ? tu care te-ai uitat !
Femeie adulteră, tu te-ai prostituat !
Peri din a mea vedere ! sau mîna-mi îți va spune
Ce meriți !

NEBUNUL

(la o parte)

Iată colc ! te bucură, Nebune,
Nu ești în lume singur nebun de felul teu !

SAFTA

Această înfruntare o vei plăti tu greu.

DOAMNA

Tu ești o curtezană !

SAFTA

Tu dacă nu ești încă,
Dorința nu-ți lipsește să fii.

DOAMNA

Fruntaie-adîncă ! !..

(Doamna se umple de mînie și se repede să o lovească,
apoi se oprește, își înfrînă mînia din toate puterile, luptă
între mînia sa și sentimentul de demnitate. Ea ațintă ochii
în ochii Saftei care face tot astfel și rămîne cu mină ră-
dicată, fără să mai poată zice o singură vorbă.)

SAFTA

Virtuosă de nevoie ! Eu n-as voi să fiu
Bărbatul o spune, el va avea plăcere
Miere în aminte că și eu sunt miere,
Iovesc cu-acele vorbe cu care ai lovit
Mîndria mea... d-aceea aici tu ai venit
Ca să-mi dai tot mustul din cupa înflorit ?

DOAMNA

Tu care-ai dat dreptate să te desprind
Acela ce te ține, trînie femeiască !
Știi tu ce e mîndria ? Tu care te-ai vînt
Femeie aduțeră, tu te-ai prostituat !
Pei din a mea vedere ! sau mîna-mi îi va spune
Ce merită !

NEBUNUL

Ai multe fumuri, dragă, și socotesc
În căldura lor, că tu ești
Că tu ești în lume singura neînțeleasă
Aști crini, aceste ruje împănate
Nici soare, nici lună, nici vînt
Ești un lărd
Acesta înfruntare o vei plăti tu
Și păru
E păru e, într-adevăr, un lărd
Ai un lărd tu ?

DOAMNA

Ștefan cel Mare
BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
Ștefan cel Mare
BIBLIOTECA NAȚIONALĂ

ACTUL II

SCENA I

(O cameră la Astrolog.)

*Cărți vechi, harte, instrumente de astronomie răspândite
prin cameră.)*

ASTROLOGUL

(singur)

Lucrează și te stinge pe alții învățînd,
Ca lampa ce se perde lumina revărsînd.
Dar cel puțin o lampă cu focul ei lucește;
Eu nu fac nici atîta : lumina mea lipsește.
Acel ce taie brazda e mai trebuitor
În lume decît mine ! Nebun despicător
Al naltelor mistere, credeam că orice vine
Prin mine, prin știință, pe lume dă lumine !
Dar astăzi văz eu însumi că nu fac nimic eu
Și lumea fără mine urmează cursul seu.

ASTROLOGUL, ȘTEFAN GHEORGHE

ȘTEFAN GHEORGHE

Eu viu acum la tine, bătrîn cu fapte bune,
Tu, ce știi multe lucruri, rugîndu-te a-mi spune
Ce vergurile nopții cu părul aurit
Îți spuseră de mine în ceea ce-am gîndit ?
Voi răsturna pe domnul, atuncea mîndrul soare
Se va-nălța pe cete și arme vingătoare,
Se vor deschide munții și dalbi, măreți, voinici,
Leșînd armați, vor curge ca riuri pîn-aici.

ASTROLOGUL

Și ziua este-aproape ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Cît este cruda moarte

De orice om în lume : ea e aproape foarte.

O zi, o oră poate, îndată dacă vrei,

Oștirea lui Racoți și-a domnului Matei,

Unite, au să vie să schimbe aste rele...

Dar tu aceste lucruri nu le cunoști din stele ?

(Rizînd.)

Știu că nu știi nimica, și toate sunt povești :

Tu-nșeli aici în lume să poți ca să trăiești

Cum fac atîția încă, căci astă lume este

O vită și se pleacă la orice are veste.

Eu însumi am nevoie să-nșel poporul, zău !

În lupta ce-o să fie... fii instrumentul meu !

A spune tuturoră că tu citești pe stele

Că mi-a lăsat un sceptru ursita vieții mele !

ASTROLOGUL

Tu vei să fii domn ? Însă îmi spune-acuma mie

Ce ai de gînd a face venind tu la domnie ?

Știi tu ce va să zică p-o țară să domnești ?

Cunoști tu datoria cu dreptul ce primești ?

Acel ce mai sus șade, îl vede fiecare,

Dar el pe nimeni vede ; e datorie mare ;

E mare datoria a orice mare domn,

Precum e mare dreptul celui din urmă om.

Vei crede, tu, că țara e-a domnului moșie

Și oamenii născură la dînsul robi să fie ?

Că omul n-are dreptul de om cînd a venit

Și dacă viețuiește și este fericit,

Ast drept îl dau lui domnii din buna lor plăcere ?

Vei zice tu că tronul nimica nu îți cere,

Și tot îți dă ?-Domni-vei prin oameni ce sunt rari ?

Un domn ce se-nconjoară de oamenii cei mari,

Arată că voiește să fie însuși mare.

Vei ști s-alegi pe oameni, pe cel bun din cei care

Speculă bunătatea, mișei măgulitori :

Ce fac să nu auză sărmanii domnitori
 Nici plingerile țării, nici gemetul dreptății?
 Vei crede curtezanii, unelte răutății,
 Că gemetele țării de lungă-amărăciune,
 De lungă nedreptate, sunt uneltiri nebune,
 Sunt șoapte de partide ce vor a te surpa?
 Că cel ce află încă puterea a striga
 În contra nedreptății curtenilor ușerici
 Sunt cumpărați să strige de domni streini puterici?
 Înlătura-vei legea, cum fac tiranii răi,
 În interesu-aceilor ce tu îi crezi ai tăi?
 De-i face toate-aceste cum alții înainte
 Făcură, tu vei face din țara ta morminte,
 Din popul niște turme de robi, și din cei mari
 Vei face-c altă turmă de zbiri și de tilhari.
 Deci află, de la mine ce voi a-ți spune ție,
 Că nu va fi mai bine, venind tu la domnie.
 Tot ce tinjești tu astăzi în față cu un tron,
 Vei face cu dobândă când tu o să fii domn.
 Și fapte ce la altul ți se păreau căzute,
 Atuncea o să-ți pară încinse de virtute.

ȘTEFAN GHEORGHE

Bătrine! Tu te-nlături de ce îmi pasă mie.
 E vorba de coroană, de tron al cui să fie,
 E vorba de schimbare, e vorba d-al său loc.
 Ce-i rău, tiran, nehartic? e numai un mijloc.
 E rău tot ce se-nalță a înjosi românul,
 Căci este rău tot ceea ce cheamă pe stăpînul.
 Dar nu se poate altfel: căci firea a voit
 Cel slab de cel mai tare să fie înghițit.
 Oricare este domnul, dreptate el nu are.
 Dar vorba toată este de tron, de răsturnare.
 Tu îmi arăți cuvîntul? În patimi mișcă tot,
 Și dacă mintea noastră la vas e un pilot,
 Dar patima e vîntul ce dă orice mișcare,
 Izvor din care iese orice gîndire mare.
 Un om ce n-are patimi, nu este isprăvit.
 Și ce-i această viață la care ne-am robit?
 O zi de suferință! Cît vom trăi pe lume,
 Pe lunecoasa-i frunte să scrim trecînd un nume.

Idei mărinimoase din inimă cobor.
Cuvîntul este rece, de sine iubitor.
Adînc ca bătrîneţea, ca dînsa socoteşte ;
Dar viaţa, energia, puterea îi lipseşte.
Voi răsturna din tronu-i pe cel d-azi domnitor
Şi-i voi răpi prin arme femeie, tron, popor !
De voi perî în luptă, nu-mi pasă ! Sunt în lume
Să mor ! şi astă moarte dă viaţă p-al meu nume.
Am mare trebuinţă de tine... vei veni ?

ASTROLOGUL

Pe căile acestea nu te voi însoţi.
Idea care roade şi sfarăcă în tine
Un suflet ce-aiurează, e rece pentru mine.
Ambiţioase, află, că ceea ce-i cuvînt,
Triumfă totdeauna de patimi pe pămînt.
De-nu acuma, poate şi mai tîrziu, nu-mi pasă !
O patimă-i ca riul ce patul său îşi lasă,
Se umflă, se întinde, îneacă lunci şi văi,
Şi iară se întoarce la patul său dintăi.

ŞTEFAN GHEORGHE

Dar tu îmi surpi credinţa şi n-o înlocuieşti
Cu altele ? Cuvîntul ce tu îmi dezvăleşti
Nu cred să fie moartea, nici trista nepăsare,
Mai tristă decît moartea ; amara-ţi cugetare
Umbreşte al meu suflet... Ce crezi că poci să fac ?
Cu inima-mi cuvîntul nu poci să-l mai împac !

ASTROLOGUL

Aici în astă lume în care tot se curmă,
În care mine moartea ne zice : vin ! mă urmă !
Cel fericit nu are prea sus locaşul seu :
În stîncă cea mai naltă geme-austrul mai greu.
În sus se duce fumul şi arborul cel mare
Săgeata unui fulger o trage el mai tare.

ŞTEFAN GHEORGHE

Aşadar, de la tine nimic n-am dobîndit !
Tot ce-a fost viu în tine, acuma a murit !

SCENA II

(O cameră la Ștefan Gheorghe. E dimineată.)

SAFTA

(singură)

El n-a venit la mine de ieri ! Nefericire !
O, dragul meu, amoru-ți îl port eu în gândire,
Precum o rujă poartă în sîn al ei miros.
El îl iubesc ca viața !... Amor, o, vis frumos !
Din tot ce are lumea plăcut în desfătare,
Mai dulce decît tine, nimica nu îmi pare !

(După o pauză.)

Dar soțul meu ce are ? Nu-l văz acum de mult !
Nu poci să-l văz în față, nu poci să-l mai ascult.
Dar ce să fac ? Tăcere, prefacere în față :
Că mi-este drag, să crează ! Aceasta îl răsfăț.

(Ștefan Gheorghe vine.)

SAFTA

(cu prefacere și cochetărie)

Ce gînd trist te răpește în zborul său de dor,
De mine astă-dată tu ești nepăsător ?
Vei să mă duc la țară ? Să mă despart de tine,
O lună ? Și aceasta atunci cînd tu știi bine
Cît o să-ți sufer lipsa ! Ești crud, o, soțul meu !

ȘTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

Cît e de prefăcută ! Mă jur pe Dumnezeu !
Ea poate să înșale p-oricare ce nu știe
Ce draci se bat în capu-i...

(Tare.)

Vei merge la moșie
Chiar astăzi ! chiar îndată, nu voi s-auz mai mult...
Cuvintele-ți gingașe nu voi să mai ascult !

SAFTA

Mă temi tu-oare, dragă, de ești așa cu mine ?
Ah ! de mă temi, îmi spune, de cînd ? și pentru cine ?

Căci de aş şti aceasta, eu mult m-aş bucura
Şi de a ta iubire eu m-aş asigura!
Dar spune că minia din temere îţi vine!
Fii muştrător! fii aspru! zi-mi vorbe de cruzime.
Înfruntă-mă! Cu palme loveşte faţa mea...
Şi eu voi fi ferice: în asta aş vedea
Că-ţi sunt eu încă dragă...

ŞTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

O, ce ipocrizie!

SAFTA

Făcut-am rău? îmi spune, bărbate, spune mie?
De ți-am greşit, iertare îţi cer cu lacrimi eu...
Dar spune ce durere ascunzi în sînul teu?
Şi lasă a mea mîna pe frunte-ţi să abată
A gîndurilor umbră. Era un timp odată
Cînd eu eram frumoasă, atunci tu mă iubeai.
Dar dacă vreo durere în sufletul tău ai,
Nu mi-o ascunde! Unde e timpul fericit
Cînd tu vărsai în sînu-mi, din sufletul iubit,
Orice gîndiri ascunse!...

ŞTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

Vrea să mă iscodească,
Să aibă ce să-i spuie... dar n-o să izbutească!

(Tare.)

De multe ori şi ziua, ca noapte, are vis
Ce vine să plutească pe cursul ce-i prescris
Al oarelor; s-aprinză a noastră-nchipuire,
Cu feţe de-ntristare sau de nefericire.
Tu ai un vis de ziuă, sau noaptea ce-a-nceat
Cu visele, pe sînu-ţi un vis a mai lăsat,
Un vis ce te-amăgeşte... Îţi zic să mergi la ţară
Şi voi să fii acolo nainte chiar de seară!
De mă iubeşti, ascultă!